

ชนบทไทย : การผันแปรในอนาคตรายหลังการพัฒนา ไพรัตน์ เคชะรินทร์*

1. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1.1 ทำการศึกษาทบทวนหลักการ แนวคิด และผลงานพัฒนาชนบทไทย ที่ทำมาแล้วในอดีต ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบที่สะท้อนให้เห็นภาพสังคมชนบทไทย
- 1.2 ทำการวิเคราะห์ ศึกษาถึงปัจจัย เงื่อนไขที่สำคัญๆ ที่จะเป็นตัวแปรที่จะทำให้ชนบทไทยเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- 1.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้างต้น สามารถนำไปสู่การสรุปข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาชนบทในอนาคตต่อไป

2. ขอบเขตการวิจัย

- 2.1 ผลทางบวก ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะเรื่องการผลิต คุณภาพชีวิต กายภาพ และสิ่งแวดล้อม พลังมวลชน การบริการสังคมสงเคราะห์ และการท่องเที่ยว เป็นต้น
- 2.2 ผลทางลบ ศึกษาวิเคราะห์ความพลัดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน การทำลายทรัพยากรน้ำไม้ การว่างงานและความแตกต่างของรายได้ และชาวเขาและการอพยพ เป็นต้น

*ไพรัตน์ เคชะรินทร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

2.3 ตัวแปรที่สำคัญ ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะเรื่อง ความยากจนและการมีงานทำ การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและอาชีพนอกภาคเกษตร และระบบการบริหารการพัฒนาชนบท เป็นต้น

ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่รวบรวมจากเอกสารของส่วนราชการต่างๆ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยและเอกสารที่ยังไม่ได้จัดพิมพ์เป็นทางการแต่เป็นเอกสารที่เชื่อถือได้ รวมทั้งเอกสาร คำราของผู้วิจัยเองที่ได้เขียนและรวบรวมไว้ในวารสารต่างๆ ด้วย

3. ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

3.1 การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ

ชนบทไทยเป็นที่อยู่ของประชากรไทย 80% ทั้งประเทศ เมื่อเริ่มต้นจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก จนกระทั่งครึ่งทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เหลือประชากรในชนบทประมาณร้อยละ 68 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรในชนบทได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ จากการพึ่งพาภาคเกษตรกรรมแต่อย่างเดียวมาสู่การผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและจากการผลิตภาคเกษตรกรรมเพื่อการบริโภคมาสู่การผลิตเพื่อการส่งออก

ภาพรวมของเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวมาตามลำดับ จนต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้ประเมินสถานการณ์ภาพของประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่วงจรของประเทศอุตสาหกรรมรุ่นใหม่ ผลสะท้อนของนักวิชาการมีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยพยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนความเป็นไปได้ของฝ่ายตน และคงจะไม่มีเครื่องชี้วัดที่ตายตัว กล่าวคือสินให้ยุติในเชิงนโยบายว่า ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประเทศอุตสาหกรรมเต็มตัว โดยไม่พุดถึงภาคเกษตรกรรมอีกต่อไป

3.2 การเปลี่ยนแปลงในเชิงการเมือง

วิวัฒนาการทางการเมืองได้เปลี่ยนจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มอำนาจต่างๆ ตั้งแต่คนไทยด้วยกันเองไปสู่คนไทยผู้เห็นดีเห็นชอบกับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่พึ่งพิงจากต่างประเทศ นำมาปลุกระดมให้คนไทยต่อสู้กันเองตั้งแต่ พ.ศ. 2508 จนเกือบสูญเสียดามเป็นประชาธิปไตย ผลการพึ่งพาต่างชาติในประเทศเพื่อนบ้านได้เป็นตัวอย่างที่ทำให้คนไทยเริ่มเข้าใจความจริง และด้วยความสามารถของรัฐบาลได้ปรับแนวการต่อสู้คอมมิวนิสต์มาสู่นโยบายมวลชน และสร้างความสามัคคีภายในชาติกลับสู่เส้นทางประชาธิปไตยได้ทันกับเหตุการณ์ และสถานการณ์รอบบ้าน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้เริ่มเปลี่ยนมือจากกลุ่มอำนาจทางการเมืองทหาร และราชการมาสู่กลุ่มผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ และกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการเมืองในรูปแบบผสมผสานกันระหว่างกลุ่มอำนาจทั้งทางทหาร ข้าราชการ และนักธุรกิจ จากการรวมตัวในรูปพรรคการเมืองใหญ่ๆ มาแตกออกเป็นพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก และกำลังมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่กลุ่มการเมืองขนาดใหญ่ต่อไป เมื่อแต่ละพรรคต่างได้นำส่วนผสมผสานของกลุ่มอำนาจทั้งสามเข้าด้วยกัน

จากประสบการณ์ที่มีการแตกแยก การรวมกันใหม่ และการขัดแย้งที่ไม่สามารถปรองดองได้จนต้องใช้กำลังอำนาจทางทหาร ทั้งที่มาในรูปการปฏิวัติ รัฐประหาร และการกบฏ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนกระทั่งหลัง พ.ศ. 2523 เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบทเป็นอย่างดี ความขัดแย้งในทางการเมืองได้เกิดขึ้นท่ามกลางของแผนชาติฉบับต่างๆ และเกิดขึ้นในสถานการณ์ของโลกที่ผันแปร แต่ประเทศไทยยังสามารถคงความเป็นชาติไทย และรักษาความมั่นคงของประเทศทั้งภายในและภายนอกได้อย่างดีไม่หยุดชะงักด้านการพัฒนา

3.3 การอยู่ร่วมกันในเชิงสังคมจิตวิทยา

จากการศึกษาการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย หลายคนยอมรับว่าประเทศไทยอยู่รอดได้อย่างไร อาจสรุปได้ในเชิงสังคมจิตวิทยาว่า (1) ด้วยเดชบุญพระบารมีคุ้มครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งในโลกปัจจุบันนี้จะหาประเทศใดมาเปรียบเสมอเหมือนมิได้ที่คนทั้งชาติมีศรัทธา และมีศูนัยร่วมจิตใจอยู่ที่ประมุขของชาติแต่พระองค์เดียว (2) ด้วยวัฒนธรรมไทยและความเป็นเมืองพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณที่คนไทยไม่ว่าจะอยู่ภาคใด ในเมือง ในชนบท ประกอบอาชีพใดก็ตาม การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การผูกพันที่มี “ความเป็นไทย” ฉันทัญชาติพี่น้อง ความเป็นพวกเดียวกันใจบุญสุนทานต่อกัน เพราะฉะนั้นการขัดแย้งใดๆ ที่เกิดขึ้นจึงมักผ่อนคลายลง และให้อภัยกันมากกว่าการเช่นอาฆาตจนไม่มีที่สิ้นสุด และ (3) ด้วยความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่ได้รับการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งจากคามมีอิสระเสรี ด้านการศึกษาและการอาชีพ ซึ่งแต่ละบุคคลสามารถค้นคว้าหาความรู้และโอกาสใส่ตนด้วยวิธีการต่างๆ กัน จนทำให้คนไทยโดยเฉลี่ยมีขีดความสามารถและมีคุณภาพสูงกว่าคนในประเทศอื่นๆ ที่มีปัญหาทางการเมือง สังคม และ เศรษฐกิจ เช่นเดียวกับไทย คนเหล่านั้นไม่มีโอกาสเช่นเดียวกับคนไทยที่มีความเป็นอิสระในสังคมที่จะกระทำหรือไม่กระทำใดๆ เพราะการยึดมั่นใน “ความเป็นไทย” หรือที่มักใช้กันเสมอว่า “แบบไทยๆ”

3.4 การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การทำนายอนาคตของชนบทไทยจากนี้ไปจะต้องเป็นเงื่อนไข หรือตัวแปรที่แตกต่างไปจากที่แล้วมา เชื่อว่าชนบทจะไม่ได้อยู่นิ่งเฉยเหมือนแผนชาติ ฉบับที่ 1-6 ความก้าวหน้าในทางวิทยาการ เทคโนโลยี การสื่อสาร และการคมนาคม ที่สามารถเห็นการเคลื่อนไหวในระดับชาติในเวลาเดียวกันกับคนในกรุงเทพมหานคร สื่อต่างๆ เหล่านี้ได้ปลุกความตื่นตัวกับประชากรทั้งชาติ ทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ และความตื่นตัวนี้จะก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาแรงมากขึ้น เพราะระบบการแข่งขันโดยเสรีที่เป็น มีมาตลอดในประวัติศาสตร์ไทย

แน่นอนที่สุดที่จะต้องมองภาพอื่นหลังจากที่ได้มีการพัฒนาในช่วง 30 ปีที่แล้วมา จะมีวิธีการใดที่ยังคงต้องทำกันต่อไป และมีวิธีการใดที่ควรถึงเวลาที่จะปรับแนวได้ทันกับกระแสคลื่นของการเปลี่ยนแปลงจากระบบการแข่งขันโดยเสรี จะยังคงปล่อยให้คงสภาพเช่นนี้ต่อไป หรือให้มีมาตรการใดมาชะลอ หยุดยั้ง หรือมาตรการใดที่จะให้ความสนใจเรื่องการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ คุณภาพชีวิต บริการเบื้องต้นที่คนไทยควรได้รับทั่วหน้าจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ความเป็นชนบทและเมืองยังมีความแตกต่างกันอย่างแน่นอน เพราะพื้นฐานการเริ่มต้นที่ต่างกัน และการเอาใจใส่ของระดับนักการเมืองต่อการลงทุนในชนบทและในเมืองที่ยังไม่ได้นำมาพิจารณาในเชิงภาพซ้อนกัน และพิจารณาในเชิงพึ่งพาซึ่งกันและกัน แต่กลับมองการพัฒนาที่ต้องมีการลงทุนแยกกัน เพราะความแตกต่างของขีดความสามารถระหว่างภาค ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ และระหว่างความสามารถของคุณภาพทรัพยากรมนุษย์

3.5 แนวคิดการพัฒนาชนบท

ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาชนบทอาจต้องทบทวนจากนี้ไปว่า การลงทุนการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นในเมืองและชนบท จะมีผลกระทบต่อคนไทยอย่างไร ไม่ว่าคนไทยคนนั้นกลุ่มนั้นจะอยู่ที่ใด ชนบท เมือง ภาคใด เพราะประเทศไทยได้หลุดพ้นจากการถูกทอดทิ้งโดดเดี่ยว ชาวคาวคิดต่อไม่รู้ชะตากรรมและการเคลื่อนไหวของสังคมภายนอก มาเป็นยุคที่ทุกคนรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นในชาติแล้ว ทว่าในฐานะเป็นคนไทยจะไม่มีสิทธิเหมือนเขามั่งหรือ การเรียกร้องสิทธิ การเอาอย่าง การลอกเลียนแบบ การเผชิญกับความจริง และการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของผู้ด้อยโอกาส สถานการณ์เหล่านี้กำลังเป็นตัวแปรที่สำคัญและเป็นการศึกษาที่ท้าทาย เพราะเดินทางมาถึงจุดการเปลี่ยนบทใหม่ การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีใหม่ๆ ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากการมองภาพรวมจากชนบทไทย ซึ่งแน่นอนที่สุดผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากนี้ไป จะต้องไม่ละเลยเรื่องที่

ได้ทำมาแล้วเป็นฐานของการเริ่มต้น การมองไปสู่อนาคตและจะต้องสรรหาทางออกในระยะยาวที่จะสร้างความมั่นคงของประเทศในท่ามกลางการผันแปรของตัวการต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงในเชิงรุกและกึ่งกันทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก

4. ผลการศึกษาวิจัย (บทคัดย่อ)

การวิจัยได้พบภาพรวมของชนบทไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งที่เป็นการพัฒนาในเชิงบวกและเชิงลบ และตัวแปรที่กำหนดอนาคตชนบทไทยสรุปได้ดังนี้ คือ

(1) ผลการพัฒนาเชิงบวก ผลการพัฒนาชนบทมาร่วม 30 ปี ปรากฏว่าประชาชนในชนบทมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มูลค่าการผลิตสินค้าหัตถกรรมสูงขึ้น สภาพการขาดสารอาหารของเด็กชนบทลดลง มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นจำนวนมาก การพัฒนาทางกายภาพที่เป็นการก่อสร้างและบูรณะถนนทั้งทางหลวงแผ่นดิน จังหวัด และท้องถิ่นได้รับการพัฒนาขยายเส้นทางขึ้นเป็นจำนวนมาก การพัฒนากลุ่ม เช่น พลังมวลชนพื้นฐาน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี มีการพัฒนาโดยการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนเป็นจำนวนมาก รัฐบาลทุกสมัยได้จัดให้มีงานบริการเพิ่มขึ้นทั้งในเรื่องจัดหาหน้าสะอาด จัดที่ดินในรูปนิคม การปฏิรูปที่ดินในชนบท สำหรับงานด้านสังคมสงเคราะห์รัฐได้จัดบริการตามอัถภาพ การท่องเที่ยวได้ขยายเติบโตในทุกภาคซึ่งส่งผลให้คนในชนบทมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น

(2) ผลการพัฒนาเชิงลบ ผลการพัฒนาได้เกิดสภาพความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนในชนบทและคนในเมืองถึง 6 เท่า คราวเรือนในชนบทมีหนี้สินสะสมเพิ่มขึ้นระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนบทอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับคนในเมืองทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และการคมนาคม ปัญหาการว่างงานยังคงมีอยู่ในอัตราที่สูงจึงส่งผลให้เกิดการอพยพสู่เมืองและกรุงเทพมหานคร สัดส่วนของครัวเรือนยากจนระหว่างเมืองและชนบทพบว่า ครัวเรือนยากจนในชนบทมีมากกว่า 4 เท่าโดยเฉลี่ยทุกภาค การตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกป่าสงวนยังไม่สามารถหยุดยั้งได้ สภาพการย้ายถิ่นของชาวเขาทั้งการ

ย้ายถิ่นในประเทศและมาจากภายนอกประเทศยังปรากฏอยู่ ซึ่งมีผลต่อการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ทำลายต้นน้ำลำธาร

(๓) การศึกษาตัวแปรที่กำหนดอนาคตชนบทไทย ได้พบว่าความยากจนและการมีงานทำเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขได้ โดยเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและการสนับสนุนให้ภาคเอกชนลงทุนในภูมิภาค ตัวแปรที่ไม่นำมามีปัญหาและสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ คือ การท่องเที่ยวและการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว สำหรับตัวแปรในเรื่องระบบการจัดการศึกษาในชนบทที่จำกัดการให้การศึกษาภาคบังคับเพียง ๖ ปี และการจัดการบริหารการพัฒนาชนบทที่มีศูนย์อำนาจอยู่ส่วนกลาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปมาก โดยที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุม เชื่อว่าหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขในเชิงปฏิรูปแล้ว อนาคตของชนบทคงจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก และจะยังทำให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนจนกับคนมั่งมีมากยิ่งขึ้นต่อไปอีก

ภาพรวมในอนาคตชนบทไทย

หากยังไม่ได้ปรับวิธีการ เป้าหมายการพัฒนา และโครงสร้างการบริหาร เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 พอจะทำนายภาพรวมในอนาคตของชนบทได้ดังนี้ เกษตรกรจะเปลี่ยนจากเจ้าของที่ดินมาเป็นผู้เช่าที่ดินหรือเป็นผู้รับจ้างมากขึ้น การเกษตรจะเปลี่ยนมือจากเกษตรกรรายย่อยไปสู่เกษตรกรรายใหญ่ โดยเฉพาะในเขตที่มีการชลประทาน เกษตรกรรายย่อยหรือเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ทำกินจะต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องการตลาดของสินค้า การเกษตรที่ผลิต การต้องจ่ายค่าปุ๋ยค่าพันธุ์แพงกว่าผู้อื่น ทำให้เกษตรกรรายย่อยมีคุณภาพชีวิตที่ยิ่งตกต่ำลง แรงงานในชนบทในภาคเกษตรจะมีเหลือ และสภาพการเดินทางไปทำงานในต่างจังหวัดและในกรุงเทพมหานคร จะมากขึ้นเพราะการใช้เครื่องมือจักรกลมาแทนที่ และที่ทำการเกษตรแห่งแล้งขาดน้ำ แนวโน้มของการทำการเกษตรจะไปทำด้านการเลี้ยงสัตว์มากขึ้นเพราะดีกว่าปลูกพืช ผลิตภัณฑ์จากนมสดจะทำกันมากขึ้น

รายได้ของคนในชนบทจะสูงขึ้น แต่จำนวนที่เพิ่มขึ้นจะไม่ได้สัดส่วนกับราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ คนชนบทจะมีรายได้ไม่ทันเท่ากับสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของคนในเมือง นักลงทุนของท้องถิ่นและกรุงเทพมหานครจะเริ่มร่วมลงทุนกันทำธุรกิจในท้องถิ่นมากขึ้น การจ้างงานจะมีมากขึ้นแต่ค่าจ้างอาจไม่สูงเพราะมีแรงงานเหลือพอเพียง ชาวเขาที่อยู่บนคอกยที่มีการคมนาคมสะดวกจะเดินทางมารับจ้างในเขตเมือง การลอบตัดไม้ทำลายป่าจะยังทำกันมากขึ้นโดยจ้างแรงงานชาวบ้าน ค่อยทำค่อยไป

เอกชนจะเริ่มเข้าป่าเสื่อมโทรมเพื่อทำแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และในชนบทจะมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ชาวชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยทางอ้อม องค์การประชาชนในรูปต่าง ๆ จะทำหน้าที่เฉพาะของตนมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ชาวชนบทได้พึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น คนในชนบทจะเริ่มอาศัยธุรกิจการเงินนอกระบบมากขึ้น ซึ่งทำให้เกษตรกรมีหนี้สินมากขึ้นกว่าเก่า และในที่สุดจะมีหนี้สินล้นพ้นตัว ชาวชนบทจะตื่นตัวในทางการเมืองมากขึ้นและมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น เพราะมีผลประโยชน์ในเรื่องการเงินกับการเลือกตั้ง

ประชาชนในชนบทจะเรียกร้องรัฐบาลในเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรและการบริโภค และการพัฒนาทางกายภาพ เช่น ถนนราดยาง สะพาน การบริการสาธารณสุขและโทรศัพท์จะเป็นกิจการที่จำเป็นสำหรับคนในชนบท สุขภาพของคนในชนบทโดยส่วนรวมจะดีขึ้น ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุและเด็กในครอบครัวจะมีมากขึ้น โรงเรียนจะมีการขยายการศึกษาจากที่สอนในระดับประถมเป็นเบ็ดเตล็ดสอนในระดับมัธยม ซึ่งจำเป็นต้องจัดหลักสูตรให้ตรงกับปัญหาของชุมชน เกษตรกรจะมีแนวโน้มมีความเสถียรและเข้าแหล่งอบายมุขมากขึ้นหากการปราบปรามแหล่งอบายมุขไม่มีประสิทธิภาพ บทบาทของสตรีจะมีมากขึ้นในทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติจะมีมากขึ้น การเป็นพรรคหรือกลุ่มการเมืองเดียวกัน จะมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณและการอนุมัติโครงการพัฒนาในระดับหมู่บ้าน ความขัดแย้งในผลประโยชน์ในสังคมชนบทระหว่างคนในเมืองกับประชาชนในชนบทจะมีมากขึ้นในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในด้านทรัพยากร

ธรรมชาติ ศาสนาพุทธในชนบทจะค่อยลดบทบาทลง โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้เมืองและชุมชนที่มีเศรษฐกิจดี

ข้อเสนอแนะ

(1) การเร่งพัฒนาสตรีและเยาวชนชนบทได้ถูกมองข้าม และไม่มีการพัฒนาอย่างจริงจังมานาน รัฐจำเป็นต้องเร่งพัฒนาโดยทุ่มเททั้งทางค่านางบประมาณและสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง โดยการเลือกตัวแทนสตรีประกอบเป็นสภาสตรีในระดับหมู่บ้าน การเตรียมสตรีชนบทจำเป็นต้องพัฒนาเรื่องการเมืองในขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอสมควร สำหรับสตรีที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่จำเป็นต้องปลูกฝังความคิดในทางสร้างสรรค์ ซื่อสัตย์ ริเริ่ม ชยัน มีความสำนึกมีส่วนร่วม และพึ่งตนเอง ส่วนสตรีจากครอบครัวยากจนต้องเร่งพัฒนาฝีมือทั้งทางการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม

(2) สำหรับการพัฒนาเยาวชน ต้องเน้นคุณภาพด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว นอกจากความรับผิดชอบต่อชุมชนและสร้างความรู้ในการประกอบอาชีพในชนบท ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและนอกวัยเรียน ความรู้ด้านการค้า การตลาด การผลิต และการเงินมีความจำเป็นสำหรับเยาวชนทุกคน ไม่ควรอบรมเฉพาะผู้นำ เพราะไม่สามารถกระจายไปถึงทุกคน การศึกษาของเด็กในวัยเรียนต้องรีบขยายไปอีก 3 ปี โดยไม่จำเป็นต้องทำพร้อมกันทั่วประเทศ ที่ไหนมีความพร้อมก็สามารถขยายต่อไปได้

(3) ภาคเอกชนโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ต้องให้การสนับสนุนครบวงจรให้คนในหมู่บ้านที่พอมีรายไต่มีบ้านที่อยู่อาศัยที่ดีในหมู่บ้าน นอกจากนั้นควรให้การสนับสนุนเรื่องทุน เพื่อการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ หรือศูนย์กีฬาระดับอำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน จะทำให้ชีวิตคนชนบทหลีกเลี่ยงจากอบายมุขไปใช้เวลาหาความรู้ความเพิลิตเพิลิน พักผ่อนหย่อนใจได้มากขึ้น และเชื่อว่าคุณภาพชีวิตของคนในชนบทจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

(4) การบริหารงานพัฒนาชนบท ต้องปรับวิธีจัดสรรงบประมาณให้จังหวัด มีอิสระในการดำเนินการโครงการบางประเภทที่จังหวัดสามารถจัดทำได้โดยไม่ต้องเสนอโครงการไปส่วนกลาง และขยายขีดความสามารถของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ โดยยุบหน่วยงานระดับเขตและศูนย์ ชาวชนบทจึงจะได้รับการบำบัดทุกข์ได้ทันการณ์ ส่วนระบบภาษีท้องถิ่น ท้องถิ่นควรเป็นผู้จัดเก็บเพื่อไว้ใช้ในการพัฒนาอาชีพ การสังคมสงเคราะห์ ผู้ยากจน และนำมาใช้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง เช่น แหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน ควรมีการพิจารณาจัดเก็บภาษีการท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวขึ้นในอนาคค

(5) การปกครองท้องถิ่นและหน่วยการบริหารงานพัฒนาระดับชาวบ้าน ควรจะให้ความรู้แก่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทที่สำคัญต่อการควบคุมการบริหาร และควบคุมตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน มิใช่ปล่อยให้เป็นเรื่องของระบบราชการแต่ฝ่ายเดียว สำหรับองค์กรระดับตำบล หมู่บ้าน เช่น สภาตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นที่รัฐต้องสร้าง องค์กรให้พร้อมสามารถพัฒนาตนเอง โดยมอบอำนาจหน้าที่ให้ครบกระบวนการในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน โดยให้มีงบประมาณอุดหนุนมากพอสมควร และมีอำนาจอนุมัติดำเนินการ แก้ไข ตัดสินใจกิจการของชุมชน ต้องมีแนวคิดปรับเปลี่ยนการบริหารชนบทจากราชการส่วนกลางมาเป็นการบริหารโดยประชาชนในระดับหมู่บ้าน การวางรากฐานประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน ย่อมหมายถึงความมั่นคงของชาติโดยส่วนรวมอย่างแน่นอน

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ชนบทไทย : การผันแปรในอนาคคภายหลังการพัฒนา” พอสรุปภาพรวมได้ว่า หลักการและโครงสร้างการบริหารการพัฒนาชนบทเป็นไปในลักษณะเชิงวิวัฒนาการ กล่าวคือได้มีการปรับเปลี่ยนทิศทาง พัฒนา สร้างแนวทางการพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยมีค้ำนำศักยภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาพิจารณาให้สัมพันธ์กัน การพัฒนาไม่ได้เป็นไป

ในเชิงปฏิรูปหรือปฏิวัติหลักการ และโครงสร้างการบริหารแต่อย่างไร แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่เป็นประจำก็ตาม

5.1 สรุปชนบทไทย

5.1.1 ภาพรวมในอดีตและปัจจุบัน

(ก) ผลเชิงบวก

(1) ประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา 30 ปี ใช้เป็นเครื่องมือการวางแผนพัฒนา ซึ่งทำให้ชนบทไทยได้รับการพัฒนามาตามลำดับตามจุดเน้นของแผนฉบับต่างๆ เริ่มตั้งแต่ได้รับการพัฒนาค้ำชดประทาน ถนน การไฟฟ้า การขนส่ง การเพิ่มผลผลิตการเกษตร การสื่อสาร การวางแผนครอบครัว การอนามัย การจัดระบบองค์กรประชาชน ตลอดจนการสร้างแนวคิดการพัฒนาที่ต้องพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระบบการประสานแผน และการเตรียมตัวเข้าสู่การพาณิชย์และอุตสาหกรรมชนบท

(2) ฐานะทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึง 18 เท่า จากปี 2504 จนถึงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2529) รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลได้เพิ่มขึ้น 9 เท่าตัว จาก 2,200 บาท ในปี 2504 มาเป็น 20,300 บาท ในปี 2529 สินค้าการเกษตรได้เพิ่มผลผลิตมากขึ้นตามลำดับ และสามารถผลิตพืชประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้นมาทดแทนและแย่งส่วนแบ่งของตลาดภายนอกได้ นอกจากการผลิตข้าวอย่างเดียว

(3) การขาดสารอาหารของเด็กชนบทพบว่าเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เด็กร้อยละ 70—80 ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอทั้งๆ ที่ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอาหารเกษตรเพื่อส่งออก เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เด็กเป็นโรคขาดสารอาหารได้ลดลงมามากจนเหลือร้อยละ 26.4

(4) ผลผลิตสินค้าหัตถกรรมไทยซึ่งส่วนมากใช้แรงงานชนบทผลิตสินค้าส่งออกไม่กี่ประเภท จากปี 2513 มีมูลค่า 213.3 ล้านบาท มาเป็นมูลค่า 11,206.4 ล้านบาท ในปี 2526 ซึ่งแสดงให้เห็นการเพิ่มมากขึ้นจากเดิมถึง 53 เท่าตัว

(5) การพัฒนาแหล่งน้ำ หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องแหล่งน้ำ 17 หน่วยงาน ได้พัฒนาแหล่งน้ำ 2,424,677 แห่ง เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยพัฒนาแหล่งน้ำ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด จำนวน 1,057,770 แห่ง และรองลงมาคือ ภาคเหนือ 946,151 แห่ง

(6) ด้านกายภาพที่เห็นได้ชัดเจน คือ การก่อสร้างบูรณะทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัด เป็นระยะทาง 187,105 กม. ในช่วงแผนพัฒนา 5 ฉบับ และได้มีการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงชนบทและทางหลวงท้องถิ่นทั้ง 5 แผน เป็นระยะทาง 54,026 กม.

(7) การพัฒนาพลังมวลชน เช่น กลุ่มเกษตรกร สมาชิกสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สนใจ กลุ่มผู้ใช้น้ำโดยส่วนราชการต่าง ๆ ได้จัดขึ้นในเวลาต่าง ๆ กันตามหมู่บ้าน ตำบล เกือบจะกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่มีการอบรมประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียน จำนวนประชากรที่ผ่านการอบรมไม่สามารถที่จะรวมตัวเลขได้แน่ชัด แต่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้ถึง 12 หน่วยงาน ในระดับกรมในสังกัด 6 กระทรวงด้วยกัน

(8) งานบริการสังคม รัฐบาลทุกสมัยได้จัดให้มีการก่อสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้น ในดินทุรกันดาร การจัดหาน้ำสะอาดด้วยการขุดบ่อน้ำตื้น การขุดบ่อน้ำบาดาล การจัดทำประปาหมู่บ้าน ประปาขนาดเล็ก การจัดที่ดินในรูปแบบ และการปฏิรูปที่ดินในชนบท

(9) งานด้านสังคมสงเคราะห์ ได้เริ่มทำกันจริงจังเมื่อเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เช่น การสงเคราะห์ชาวเขา คนพิการไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัย คนชรา คนพิการ คนยากจน การให้บริการมิได้แยกให้เห็นชัดเจนระหว่างจำนวนคนในชนบทและคนในเมือง เพราะสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเมือง ส่วนผู้ที่มีรับการสงเคราะห์มาจากชนบท

(10) การท่องเที่ยวได้เติบโตตามลำดับและกระจายไปในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และสามารถทำรายได้เข้าประเทศมาเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าด้าน

การเกษตรตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวได้ส่งผลให้คนในชนบทมีงานทำทั้งงานหัตถกรรม งานให้บริการประเภทต่างๆ

หากจะวิเคราะห์ผลการพัฒนาชนบทในเชิงบวกโดยส่วนรวมพบว่า มีผลในเชิงบวกต่อชนบทมาก ในเรื่องการผลิตอาหาร การมีรายได้เพิ่มขึ้นจากนอกภาคเกษตรกรรม คุณภาพชีวิตทั่วไปของคนในชนบทดีขึ้น การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน น้ำชลประทาน ไฟฟ้า น้ำเพื่อการบริโภค งานบริการและสังคมสงเคราะห์ งานมวลชน และการท่องเที่ยว ล้วนเป็นผลทางบวกต่อประชาชนในชนบท

(ข) ผลเชิงลบ

(1) เมื่อจบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศส่วนรวมกำลังขยายตัวได้เกิดภาพความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนในชนบทและในเมือง ได้พบว่าคนชนบทกว่า 10 ล้านคน มีรายได้เฉลี่ยเพียงปีละประมาณ 1,981 บาท ต่อคนต่อปี ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของประเทศประมาณ 7,000 บาทเศษ ในช่วงเวลาเดียวกันเมื่อปี 2530 การศึกษาล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่คนในเมืองมีรายได้เดือนละ 100 บาท ในชนบทมีรายได้เพียงเดือนละ 40 บาท และคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เพียงเดือนละ 32 บาท

(2) ในปลายปี 2528 ได้พบว่าครัวเรือนในชนบทมีหนี้สินสะสมมากขึ้น โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000 บาท หรือหมู่บ้านละ 2 ล้านบาท

(3) ระดับคุณภาพชีวิตในชนบทยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อจบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พบว่าเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 3,000 กรัม มีจำนวนถึง 46% ครัวเรือนที่ยังไม่มีส้วมถูกสุขลักษณะถึงร้อยละ 46 เด็กนักเรียนที่ออกกลางคันในระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 35 คนไม่รู้หนังสือในชนบท 25% หมู่บ้านที่ถนนยังเข้าไม่ถึงตลอดฤดูกาลมีถึง 29%

(4) ข้อมูลพื้นฐานในระดับหมู่บ้านในปี 2529 พบว่า ศศีอาญา 10 อันดับแรกที่เกิดขึ้นคือ ศศีกาฬนั้น เกิดขึ้นร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้าน รองลงมาการทำร้ายร่างกายและฆ่าคนตาย ศศีลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์

(5) ป่าไม้ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1—3 ได้ถูกทำลายประมาณปีละ 4.8 ล้านไร่ ในขณะที่ปลูกป่าทดแทนสามารถทำได้ปีละ 40,000 ไร่ พื้นที่ไฟไหม้เฉลี่ยในช่วง 3 ปี (2527—2529) มีไฟไหม้ป่าถึงร้อยละ 20.92 และพื้นที่ป่าไม้ที่ไฟไหม้รวม 19,488,679 ไร่ พื้นที่ป่าที่ยังเหลืออยู่ปัจจุบันประมาณ 93.1 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 29 โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหลือป่าน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 14

(6) การว่างงานในช่วงปี 2525—2527 มีจำนวนเฉลี่ยปีละ ประมาณ 1 ล้านคน ในจำนวนนี้ร้อยละ 63 อยู่ในชนบทและจบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า สำหรับปี 2529—2530 คาดว่าจำนวนผู้ว่างงานเปิดเผยจะมีถึง 2.1 ล้านคน สำหรับการว่างงานนอกฤดูกาลผลิตทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ในปี 2527 มีประมาณ 6.3 ล้านคน ในจำนวนนี้ร้อยละ 99.5 อยู่ในชนบท ผู้ว่างงานกลุ่มนี้บางส่วนได้อพยพเข้าสู่เมืองต่าง ๆ และกรุงเทพมหานคร

(7) การศึกษาสัดส่วนของครัวเรือนยากจนระหว่างเขตเมืองและชนบท พบว่าภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯ มี 9% ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีครัวเรือนยากจนในเมือง 16% และในชนบท 67% ในขณะที่ภาคเหนือในเมือง 14% ในชนบท 55% จำนวนคนยากจนที่ศึกษาในปี 2525 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมกับภาคเหนือ 75.6% ประกอบด้วยประชากร 8.7 ล้านคน

(8) การศึกษาการย้ายถิ่นของชาวเขาในปี 2528 พบว่าประชากรชาวเขาที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป ในช่วง พ.ศ. 2523—2528 ร้อยละ 10.8 ได้ย้ายถิ่นฐานอย่างน้อย 1 ครั้ง และในจำนวนผู้ย้ายถิ่น 15.2% ของผู้ย้ายถิ่นได้ย้ายมาจากต่างประเทศและได้มีการศึกษาใน

320 หมู่บ้านพบว่าชาวเขาร้อยละ 12 ที่มีการย้ายถิ่นได้เป็นผู้ทำลายป่าและทำลายต้นน้ำลำธารเพื่อการเกษตร

หากจะวิเคราะห์ผลการพัฒนาชนบทในเชิงลบที่เกิดขึ้นรุนแรงได้แก่ ความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนในชนบทและคนในเมือง การตัดไม้ทำลายป่าตามภาคต่างๆ และการว่างงานที่เกิดขึ้นในชนบท ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน และการขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชนบทอันเนื่องมาจากเรื่องหนี้สินและการแย่งที่ทำกิน

5.1.2 ตัวแปรที่กำหนดอนาคตชนบทไทย

การศึกษาตัวแปรที่กำหนดอนาคตชนบทไทยได้พบว่า ความยากจนและการมีงานทำเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขได้แต่ต้องใช้เวลาและกลยุทธ์ใหม่เพื่อกระจายรายได้ไปสู่คนยากจนมากขึ้น โดยเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและการสนับสนุนให้ภาคเอกชนลงทุนในภูมิภาคเพิ่มขึ้นทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงาน ตัวแปรที่ไม่น่ามีปัญหาก็สามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ คือ การท่องเที่ยวและการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่ต้องมีแผนป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์แบบ

ตัวแปรที่สำคัญและไม่แน่ใจว่าหากยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขในเชิงปฏิรูปแล้ว เชื่อว่าอนาคตของชนบทคงจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก และยังคงสร้างผลการพัฒนาให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนจนกับคนมั่งมียิ่งแตกต่างออกไปอีก ตัวแปรดังกล่าวได้แก่ ระบบการจัดการศึกษาในชนบทที่จำกัดการให้การศึกษาเพียงทศปีเท่านั้น กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่มีโอกาสทำงานทำที่มีรายได้ดีขึ้น นอกจากเป็นแรงงานเท่านั้น การบริหารการพัฒนาชนบทที่มีศูนย์อำนาจอยู่ส่วนกลางต้องของบประมาณจากส่วนกลางทุกเรื่อง และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปมาก โดยไม่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุม และที่สำคัญประชาชนในท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ส่วนแบ่งจากทรัพยากรเหล่านั้นด้วย จะเป็นรูปภาษีหรือรูปส่วนแบ่งของผลประโยชน์รูปใดก็ตาม สุดท้ายเรื่องปัญหาชาวเขาที่ยังไม่มีนโยบายที่แน่ชัดว่าจะมีแนวทางพัฒนาไปในทิศทางใด

5.1.3 ภาพรวมในอนาคต

หลังจากได้ศึกษาหลักการ แนวนโยบาย รูปแบบการพัฒนาและโครงสร้างการบริหารงานพัฒนาในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา หากเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ยังมีได้มีการปรับในเรื่องวิธีการและโครงสร้างการบริหารแล้ว พอจะทำนายภาพรวมในอนาคตของชนบท จากหลักฐานต่างๆ ว่ามีแนวโน้มดังต่อไปนี้

(1) เกษตรกรจะเปลี่ยนจากเจ้าของที่นา เจ้าของไร่มาเป็นผู้เช่า หรือทำแบ่งผลผลิต หรือเป็นผู้รับจ้างมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการเป็นหนี้สินของเกษตรกรจะทวีมากขึ้นไปเรื่อย จึงมีความจำเป็นต้องขายที่ดินให้นายทุน หรือหลัจ้านองดูยียคที่ หรือที่ดินในเขตชลประทานถูกนักลงทุนซื้อไปจัดสรรขายให้กับคนในเมือง แล้วเกษตรกรจะกลายมาเป็นลูกจ้างทำงานให้กับนักลงทุนต่อไปในสวนเกษตร

(2) การเกษตรเริ่มจะเปลี่ยนมือจากเกษตรกรรายย่อย ไปสู่เกษตรกรรายใหญ่ โดยเฉพาะในเขตที่มีการชลประทาน รูปแบบของการเกษตรจะทำในรูปเพื่อขายในตลาดที่มีผู้ซื้อไว้แล้ว หรือเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก เกษตรกรรายย่อยจะทยอยขายที่ดินขนาดเล็ก ให้เกษตรกรรายใหญ่เพราะไม่คุ้มทุนและราคาที่ดินจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรที่อยู่ใกล้เมืองและเขตชลประทานขายที่ดินมากขึ้น แล้วไปซื้อที่ดินไกลจากเมืองและไม่มีระบบชลประทาน

(3) เกษตรกรรายย่อย หรือเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ทำกิน หรือเป็นการทำเพื่อแบ่งผลผลิต ยังคงต้องเผชิญปัญหาเรื่องการตลาดของสินค้าเกษตรที่ผลิตออก และยังมีการเสียดุลยอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับประเภทของพืชที่ผลิต เพราะกลไกการตลาด การต้องจ่ายค่าปุ๋ยค่าพันธุ์ แพงกว่าผู้อื่น จึงทำให้เกษตรกรรายย่อยมีคุณภาพชีวิตยิ่งตกต่ำลง

(4) แรงงานในชนบทมีเหลือมากขึ้น เพราะการใช้เครื่องมื่อจักรกลเข้าแทนที่ และเนื่องจากความแห้งแล้งของพื้นที่เกษตร เหตุจากการขาดน้ำเพื่อการเกษตร เพราะป่าไม้ถูกทำลายมาก ปริมาณน้ำจะน้อยลง บางท้องที่จะไม่สามารถทำการเกษตร แรงงานเหล่านี้จะเดินทางไปหางานตามเมืองต่าง ๆ และในกรุงเทพมหานครมากขึ้น

(5) การเกษตรจะมีแนวโน้มไปสู่การเลี้ยงสัตว์มากขึ้น โดยเฉพาะโคเนื้อ และโคนม จะเป็นสัตว์เลี้ยงที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรดีกว่าการปลูกพืช ผลผลิตจากนมสดจะเริ่มทำกันมากขึ้น และคนไทยจะคิมนมมากขึ้นตามลำดับ

(6) รายได้ของคนในชนบทจะสูงขึ้น แต่จำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นจะไม่ได้สัดส่วนกับราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น และอัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจะทำให้คนในชนบทยังมีรายได้ไม่ทันเทียมกับสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของคนในเมือง รายได้ระหว่างคนในชนบทและคนในเมือง จะยิ่งห่างกันออกไป

(7) นักลงทุนจากในเมืองหรือกรุงเทพมหานครจะเริ่มมีการร่วมทุนกับนายทุนและนักธุรกิจในที่อื่น และนักลงทุนจากต่างชาติ เพื่อทำอุตสาหกรรมประเภทส่งออกมากขึ้น จะมีการจ้างแรงงานจากชนบททำงานในโรงงานมากขึ้น มีทั้งโรงงานอุตสาหกรรม การเกษตรและโรงงานอุตสาหกรรมหัตถกรรม แรงงานอาจยังไม่สูงตามค่าจ้างขั้นต่ำ เพราะยังมีแรงงานเหลือมากที่จะจ้างได้ต่ำกว่าแรงงานขั้นต่ำที่กำหนด

(8) ชาวเขาที่อยู่ตามหมู่บ้านที่กรมคมนาคมไปมาสะดวก จะเดินทางมาทำงานในเมือง โดยเฉพาะในเขตสุขภาพบาล เขตเทศบาลมากขึ้น อีกส่วนหนึ่งจะเดินทางมารับจ้างทำงานภาคเกษตรหรือโรงงานอุตสาหกรรมประเภทใช้แรงงาน สำหรับหมู่บ้านชาวเขาที่อยู่ห่างไกลจะยังมีชีวิตอยู่ในสภาพไม่เปลี่ยนแปลงนัก

(9) การลอบตัดไม้ทำลายป่าจะทำกันมากขึ้น แต่จะทำโดยจ้างแรงงานชาวบ้านลักลอบตัดไม้ขนาดเล็กๆ ค่อยทำค่อยไป และลักลอบขนถ่ายออกสู่เมืองโดยไม่ทำขนาดใหญ่ เพื่อง่ายต่อการหลบหลีก ชาวบ้านและชาวเขาที่อยู่ตามป่าสงวน วนอุทยาน หากไม่สามารถมีอาชีพอื่นทดแทนเร็วขึ้น ก็จะทำการลักลอบตัดไม้เพื่อส่งต่อให้คนในเมืองต่อไป

(10) เอกชนและนักธุรกิจจะเริ่มเคลื่อนไหวทำการเช่าป่าเสื่อมโทรม เพื่อปลูกป่าทดแทน การเช่าป่าสามารถสร้างงานให้คนทำมากขึ้น และจะมีการเช่าป่าสงวน วนอุทยาน เพื่อทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งจะสามารถสร้างงานให้คนชนบทได้อีกส่วนหนึ่ง

(11) จะมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งจูงใจในการจัดงานเพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว โบราณสถานและวัตถุโบราณต่างๆ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวมากขึ้น การท่องเที่ยวจะทำให้ชาวชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยทางอ้อมไม่มากนัก

(12) องค์กรประชาชน เช่นกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ก็คิจะทำหน้าที่เฉพาะอย่างมากขึ้น เพราะสภาวะแวดล้อมและระบบเศรษฐกิจที่แข่งขันโดยเสรีทำให้องค์กรประชาชนเหล่านั้นไม่สามารถพึ่งตนเองและไม่สามารถทำหน้าที่ครบวงจร จะมีองค์กรประชาชนที่ทำได้สำเร็จเป็นส่วนน้อย

(13) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมีระบบสื่อสารที่สามารถติดตามข่าวสารและการเคลื่อนไหวของสังคมภายนอก ผนวกกับการคมนาคมที่ไปมาสะดวก วิถีชีวิต และค่านิยมของการครองชีวิตของคนในชนบทจะไม่อยู่โดดเดี่ยว การพึ่งตนเองลดละปล่อยวางรักความสันโดษ จะทำได้เฉพาะคนส่วนน้อย การดำรงชีวิตของชาวชนบทจำเป็นต้องพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดสังคมจะยอมรับแนวทางพึ่งพาภายนอกชุมชนเป็นปรากฏการณ์ปกติ และไม่มีทางเลือกเดียว เพราะความค้อยในทุกเรื่องของชุมชนชนบท

(14) การกั้มและรับฝากเงินในชนบทจะมีเอกชนทำธุรกิจในเมือง ณ ที่ตั้งของจังหวัด และอำเภอ ในรูปนอกระบบมากขึ้น หากระบบการค้ำประกันกับอัตราดอกเบี้ยยังถูกกำหนดเป็นแบบอย่างและอัตราเดียวกันที่ทำกับคนในเมือง คนในชนบทจะเริ่มอาศัยธุรกิจการเงินนอกระบบมากขึ้น เพราะการเงินนอกระบบจะเอื้ออำนวยต่อเกษตรกรรายย่อยและชนาคกลาง เกษตรกรจะเป็นหนี้สินกันมากขึ้นกว่าเก่าเพราะระบบนี้จะช่วยได้ในระยะสั้น และในที่สุดจะมีหนี้สินล้นพ้นตัว

(15) ประชาชนในชนบทจะมีการตื่นตัวในเรื่องการเมืองมากขึ้น เริ่มเข้าใจบทบาทของนักการเมืองที่เป็นอยู่จริง ซึ่งไม่ตรงกับบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เป็นความ

เข้าใจที่เกิดจากเหตุจูงใจทางการเรียนรู้จากการเลือกตั้ง จากการหาเสียง และหาสิ่งแลกเปลี่ยนตอบแทนกับสิทธิการลงคะแนน ตลอดจนการใช้ฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเชื่อว่าต่อไปการเลือกตั้งทุกระดับต้องใช้เงินมากขึ้น

(16) ประชาชนในชนบทจะมีการเรียกร้องรัฐบาลเกี่ยวกับน้ำเพื่อการเกษตร น้ำเพื่อการบริโภค ถนนลาดยางหรือคอนกรีตมากกว่าการลงดูกรัง บริการทางสาธารณสุขที่ให้เปล่า สะพานที่ถาวร และโทรศัพท์ในระดับหมู่บ้านจะกลายเป็นสื่อสารที่จำเป็นสำหรับคนในชนบท เพราะนอกจากการติดต่อเพื่อทางเศรษฐกิจแล้วก็สามารถประสานสัมพันธ์กันอื่นๆ เช่น ทางการเมือง การพนันขันต่อและการส่งซื้อหาญาติทางโทรศัพท์ เป็นต้น

(17) สุขภาพของคนในชนบทโดยส่วนรวมแล้วจะดีขึ้นมาตามลำดับ อายุขัยจะสูงขึ้น จะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากขึ้น ปัญหาเรื่องการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวจะทวีมากขึ้น เพราะคนหนุ่มสาวไม่สามารถอยู่บ้านเฉยๆ คนสูงอายุในหมู่บ้านจะมีปัญหาติดตามมาให้ต้องแก้ไขแน่นอน หากสมาชิกในครอบครัวออกทำงานนอกภาคเกษตรกรรมมากขึ้น จะเหลือแต่คนสูงอายุและเด็ก

(18) โรงเรียนต่างๆ จะต้องเปิดสอนระดับมัธยมต่อจากสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ประชาชนจะเรียกร้องให้รัฐบาลเปิดให้เด็กเรียนฟรี ในโรงเรียนเดิมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตที่ห่างจากตัวอำเภอ ประเด็นสำคัญคือ ต้องเร่งปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงกับปัญหาของชุมชนและเมื่อเรียนเพิ่มอีก 3 ปี จะสามารถช่วยตัวเอง ช่วยเหลือครอบครัวมากขึ้น

(19) เยาวชนในชนบทที่อยู่ใกล้เมืองและอยู่ห่างไกลออกไปจากเมือง แต่มีสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างดี การคมนาคมติดต่อกับในเมืองสะดวก เยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนและจบการศึกษาชั้นอาชีวศึกษาจะมีแนวโน้มมีศึกษาเสพศึกษาในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันหากการปราบปรามแหล่งอบายมุข สถานเจริญรมย์ประเภทต่างๆ ในระดับอำเภอ หมู่บ้านที่ใกล้เมืองยังไม่มีประสิทธิภาพ เชื่อว่าเยาวชนที่ยังไม่มีงานทำหรือรองานและมี

รายได้จากผู้ปกครองจะมีแนวโน้มเข้าหาแหล่งอบายมุขและสถานเริงรมย์ประเภทต่าง ๆ มากขึ้น

(20) สตรีในระดับหมู่บ้านจะเริ่มมีบทบาทที่สำคัญกับงานในชุมชนเพิ่มขึ้น และจะเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งผู้แทน ระดับต่าง ๆ โดยแบ่งอำนาจหน้าที่จากผู้นำชายที่เคยยึดครองมาตลอด ผู้นำสตรีจะมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติมากขึ้นตามลำดับ อำนาจการต่อรองของผู้นำสตรีจะมีแนวโน้มไปสู่ผลประโยชน์ของชุมชนและกิจการของสตรีมากขึ้น นักการเมืองจะเริ่มสรรหาผู้นำรุ่นใหม่ ๆ แทนผู้นำรุ่นเก่า และผู้นำสตรีจะเป็นพลังทางการเมืองสำคัญต่อไป แต่จะยังไม่แสดงออกต่อชุมชนอย่างเต็มที่

(21) นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติจะมีความผูกพันแน่นแฟ้นขึ้นเมื่อเป็นพรรคเดียวกัน และจะเริ่มมีการขัดแย้งกันเมื่ออยู่กันคนละพรรค ความสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะจะมีผลกระทบที่สำคัญต่อการจัดสรรงบประมาณและการอนุมัติโครงการพัฒนาในระดับหมู่บ้านอย่างแน่นอน การเรียกร้องโครงการพัฒนาชนบทจะมีแนวโน้มการส่งตรงจากฐานเสียงในหมู่บ้านไปสู่นักการเมืองระดับชาติ โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนและหน่วยงานราชการทั้งระดับอำเภอ จังหวัด และกรมเจ้าของโครงการ

(22) การขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ในสังคมชนบทจะมีมากขึ้นในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ คนในเมืองจะเข้าไปใช้อิทธิพลทางการเงิน แ่่งชิงทรัพยากรธรรมชาติเพื่อธุรกิจประเภทต่าง ๆ โดยใช้ผู้นำในพื้นที่เป็นสื่อการติดต่อและเป็นฝ่ายสร้างสัมพันธ์ ในบางกรณีจะสร้างความไม่พอใจกับประชาชนส่วนรวม และส่วนราชการที่มีหน้าที่ต้องปกป้องรักษาตามกฎหมาย สภาวะดังกล่าวจะสร้างความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น

(23) ศาสนาพุทธในชนบทโดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้เมืองและมีสภาพเศรษฐกิจที่จะค่อย ๆ ลดบทบาทลงในสังคมชนบท ความก้าวหน้าทางวิทยาการและระบบการแข่งขันเสรี กอปรกับการไม่ปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันของสถาบันศาสนา วัดและ

พระสงฆ์ จะเป็นเพียงรูปแบบความศรัทธาและความยอมรับของประชาชนในชนบทเพียงส่วนน้อย จะเหลือแต่ผู้สูงอายุและเป็นฝ่ายสตรีเสียมากกว่า บทบาทจะเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นสถาบันสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในหมู่บ้านจะค่อย ๆ จางหายไปจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นผลการประมวลจากแนวคิดและประสบการณ์ของผู้เขียนภายหลังจากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และจากข้อสรุปในรายงานนี้ ส่วนการเสนอเพื่อแก้ไขในแต่ละเรื่องได้ปรากฏในรายละเอียดของรายงานวิจัยในบทต่าง ๆ แล้ว

5.2.1 การเร่งพัฒนาสตรีและเยาวชนชนบท

การพัฒนาชนบทที่แล้วมาได้มุ่งสู่การพัฒนาครอบคลุมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทางกายภาพ แม้ว่าจะมีโครงการพัฒนามวลชนและองค์กรประชาชน แต่ก็เป็นการพัฒนาตามรูปแบบมีกลุ่มเป้าหมายแคบไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เป็นทางการอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์รูปต่าง ๆ หรือองค์กรที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มแม่บ้าน ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในชนบทคือสตรีและเยาวชน ยังไม่มีการพัฒนาอย่างจริงจังต่อเนื่องและครอบคลุมอย่างทั่วถึง ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลจะต้องทุ่มเทงบประมาณสร้างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน รับผิดชอบพัฒนาพลังสองกลุ่มนี้เพื่อเป็นผู้สร้างอนาคตของชนบท เรื่องที่ควรให้ความสนใจเฉพาะคือ

(ก) การพัฒนาผู้นำสตรี สตรีในชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอควร ไม่มีการระดมรับผิดชอบต่อการดูแลบุตรธิดา ผู้นำสตรีเหล่านี้มีอิทธิพลทางอ้อมในการตัดสินใจของหัวหน้าครอบครัวและการจัดกิจกรรมของชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาเรื่องการเมืองในขั้นพื้นฐานเพื่อให้สตรีเหล่านี้เข้าใจระบบการเมือง ผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและเร่งการสร้างแนวคิดที่ถูกต้องทางการเมือง เพราะสตรีเหล่านี้จะเริ่มมีบทบาทและความสัมพันธ์กับนักการเมืองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น

สำหรับสตรีในรุ่นเติบโตเป็นผู้ใหญ่เริ่มมีครอบครัว ต้องเน้นเรื่องการให้ความรู้ การเลี้ยงดูบุตร เรื่องการให้การศึกษากับบุตร การดูแลสุขภาพ การสร้างรูปแบบที่ดีของ พลเมืองชาติ การสร้างแนวคิดของเด็กที่เตรียมพร้อมเพื่อให้เกิดพลังความคิดในทางสร้างสรรค์ ริเริ่ม ซื่อสัตย์ ซын มีความสำนึกต่อส่วนรวม และการพึ่งตนเอง

สำหรับสตรีจากครอบครัวยากจนและอยู่ในวัยทำงาน ต้องเร่งพัฒนาฝีมือ การประกอบอาชีพทั้งทางเกษตรและภาคอุตสาหกรรมครัวเรือนซึ่งยอมแล้วแต่สภาพอาชีพ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่จำเป็นต้องให้ความรู้เหมือนกันทั่วประเทศ

องค์กรสตรีในหมู่บ้านควรวิธีเลือกตัวแทนสตรีตามกลุ่มอายุ กลุ่มประเภท อาชีพหรือทุก 10 บ้าน หรือ 20 บ้าน จะมีผู้แทนหนึ่งคน ตัวแทนทั้งหมดประกอบเป็น สภาสตรีในระดับหมู่บ้าน การให้สตรีได้เข้ามาช่วยมาก ๆ จะเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าการ ตักสินใจเรื่องในครอบครัวและกิจกรรมในชุมชน แนวคิดนี้ยังต้องการรายละเอียดเพื่อ สร้างรูปแบบให้สตรีชนบทเข้ามามีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมชุมชนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของสมาชิกครอบครัว

เพราะฉะนั้นการเตรียมสตรีชนบทเพื่ออนาคตของชนบท จึงเป็นเรื่องสำคัญ และถูกมองข้ามไปนานแล้ว การยอมรับบทบาทของสตรีในสังคมชนบทที่แล้มา เน้น เฉพาะผู้นำกลุ่มเล็ก ๆ ยังไม่ได้ให้ความสนใจสตรีทุกวัยและทุกอาชีพ สำหรับประเทศไทย ไม่มีความจำเป็นต้องเน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับชายอย่างที่ต่างประเทศเรียกร้องกัน มาก สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้โอกาสเท่าเทียมกันมานานแล้ว แต่ด้วยวิธีการอบรมที่ตก ทอดมาจากครอบครัว เพศหญิงมีความรู้แตกต่างจากเพศชาย โดยเฉพาะด้านความรู้ทาง การเมืองกับการประกอบอาชีพมักจะไปเน้นเฉพาะชายเท่านั้น ส่วนหญิงมักจะเน้นเรื่อง การเลี้ยงลูก การครัวและการดูแลบ้านเรือนเป็นหลัก

(ข) การพัฒนาเยาวชน การพัฒนาเยาวชนทั้งหญิงและชายต้องมุ่งเน้น ด้านคุณภาพด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว การเลี้ยงดูบุตรธิดา การดูแลบิดามารดา

ผู้สูงอายุ นอกจากการพัฒนาความรู้ด้านการเมือง การปกครอง และความรับผิดชอบต่อชุมชน สำหรับการให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ ต้องเน้นการให้ความรู้ให้ทันกับความต้องการของตลาดแรงงาน ของท้องถิ่น และงานที่จะสามารถประกอบอาชีพด้วยตนเอง การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่แล้วมาเป็นการจัดที่ไม่สนใจตลาดแรงงาน และเป็น การอบรมตามหลักสูตร หรืออบรมตามรูปแบบตามสมันิยม ปราศจากการสัมพันธ์กับ แผนการมีงานทำโดยสิ้นเชิง

การศึกษาต่อเนื่องจากประตมปีที่หก ต้องขยายระดับมัธยมอีก 3 ปี แต่ เป็นการเตรียมคนเพื่อประกอบอาชีพได้ในชนบทเมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมแล้ว ไม่ใช่ เพื่อการศึกษาต่อชั้นสูงขึ้น เพราะฉะนั้นหลักสูตรอาจมีวิชาหลักทั่วไปที่เรียนเหมือนกัน ทั่วประเทศ และวิชาเฉพาะพื้นที่ เมื่อเรียนจบแล้วสามารถออกไปทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เยาวชนที่อยู่นอกวัยการเรียนต้องพัฒนาไปสู่ผู้นำทางอาชีพเป็นหลัก ให้มีความรู้ทางการค้า การผลิต การตลาด และการเงินมากกว่าที่จะต้องไปเน้นด้านผู้นำ ด้าน การเมือง ผู้นำชุมชน เพราะทราบโตที่คนยังไม่สามารถเลี้ยงครอบครัว การมีความรู้ทาง การเมือง การเป็นผู้นำที่เสียสละนั้นทำได้ยาก ควรหันไปกระตุ้นประชาชนในหมู่บ้านที่มี ฐานะเศรษฐกิจดีแล้วมาทำงานเพื่อส่วนรวมมาก ๆ มาให้การอบรมกับคนเหล่านั้นเรื่องการ เมือง การปกครอง ส่วนเยาวชนจากครอบครัวยากจนต้องเน้นเรื่องอาชีพและการเรียนรู้ วิชาการเพื่อมีงานทำตรงกับที่เล่าเรียนมาเป็นสำคัญ

5.2.2 การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาชนบท

ภาคเอกชนโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ในส่วนภูมิภาคยังไม่มีบทบาท การมี ส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชนบท นอกจากทำหน้าที่บริการให้กู้เงินเพื่อ การลงทุนและการรับฝากเงิน ในชนบทไทยมีอยู่สองเรื่องที่รัฐบาลยังไม่สามารถดำเนินการ อย่างกว้างขวาง และยังไม่มียุบายที่ชัดเจน และหากธนาคารพาณิชย์ในภูมิภาคจะมีส่วน

ร่วมในสองเรื่องนี้เชื่อว่า โฉมหน้าคุณภาพชีวิตคนในชนบทจะเปลี่ยนแปลงไปมาก การเข้าร่วมของธนาคารพาณิชย์ต้องทำให้ครบกระบวนการตั้งแต่การศึกษาความเป็นไปได้ในแต่ละพื้นที่ การวางแผนให้การสนับสนุน การอบรมให้ความรู้ต่อประชาชน และข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้คำแนะนำระหว่างดำเนินการด้วยทั้งสองเรื่อง ได้แก่ บ้านที่อยู่อาศัย และสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ศูนย์กีฬาระดับอำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน

(ก) บ้านที่อยู่อาศัย ปัจจุบันการพัฒนาบ้านที่อยู่อาศัยในรูปการจัดสรรการอาคารสงเคราะห์ และการเคหะ ทำกันเฉพาะในเมือง บ้านที่อยู่อาศัยในระดับหมู่บ้าน ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่จากทั้งภาคเอกชนและภาครัฐแต่อย่างใด ความจริงรายได้ของชาวชนบทบางส่วนก็ขึ้นมาจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรรวมทั้งผู้ไปทำงานยังต่างประเทศ แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นนำไปใช้เพื่อซื้อ วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น รถจักรยานยนต์ และรถยนต์บรรทุก น้อยรายมากที่จะนำไปใช้ปลูกบ้าน ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น คนที่พอมีรายได้เพิ่มขึ้นก็ใช้ไปในทางการพนัน การเที่ยวเตร่ สถานที่เริงรมย์ ยังไม่มีใครเคยออกแบบบ้านเพื่อชาวชนบทสามารถสร้างขึ้นในหมู่บ้าน โครงสร้างภายในบ้านมีการจัดสัดส่วนที่นอน ห้องครัว ห้องส้วมให้ถูกสุขลักษณะ หากมีบ้านใหม่ที่นำอยู่แล้วชีวิตประจำวันก็จะได้อยู่กับบ้านมากขึ้น รายได้ที่หามาได้จะได้ผ่อนส่งคืนแทนการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น การมีบ้านใหม่จะทำให้สมาชิกในบ้านเปลี่ยนพฤติกรรมไปด้วย

(ข) สถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ หรือศูนย์กีฬาระดับอำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน แล้วแต่ความเหมาะสมของท้องถิ่น ชีวิตในชนบทยังขาดสิ่งเหล่านี้มาก และเป็นความต้องการที่สำคัญของมนุษย์เมื่อมีชีวิตความเป็นอยู่ที่จำเริญกับการประกอบอาชีพก็ต้องการสถานที่เหล่านี้เพื่อจะได้มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจ หรือเล่นกีฬาประเภทต่างๆ ได้ ปรากฏว่าในชนบทปัจจุบันจะมีการหมุนเวียนจัดงานนักร่อนลูกทุ่ง ลูกกรุง การจัดฉายภาพยนตร์จอยักษ์และการแสดงประเภทต่างๆ ที่เน้นไปในทางยั่วเย้าอารมณ์บ้าง เป็นการเล่นในเชิงพนันบ้าง การจัดแต่ละครั้งได้เงินจากประชาชนมากมาย การจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือสถานที่ท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ต้องมีค่าใช้จ่ายประจำ หากธนาคาร

จะสนับสนุนให้เอกชนหรือสถาบันบริหาร เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล เป็นผู้ลงทุนและสามารถเก็บค่าผ่านประตูให้คุ้มค่าใช้จ่ายได้ จะทำให้ชีวิตคนชนบทได้มีเวลา หากความรู้ความเพลิกเพล็นได้ค้ำย อย่างเช่น สวนนกจังหวัดชัยนาท เป็นต้น

5.2.3 การปรับโครงสร้างการบริหารงานพัฒนาและระบบภาษี

(ก) การบริหารงานพัฒนาชนบท ต้องรีบปรับโครงสร้างงบประมาณให้ระดับจังหวัดมีอิสระในการบริหารได้โดยไม่ต้องทำโครงการเสนอให้กรมเจ้าสังกัด โครงการประเภทถนนจังหวัด ถนนท้องถิ่น สะพาน บ่อน้ำ ประปาขนาดเล็ก แหล่งน้ำขนาดเล็ก โครงการฝึกรวมประเภทต่างๆ ฯลฯ ที่จังหวัดมีขีดความสามารถทำได้ ก็จัดงบประมาณให้เป็นหลักการว่า แต่ละปีจังหวัดจะได้รับยกเท่าไร โดยพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ จำนวนประชากร และสถานภาพทางเศรษฐกิจ และมอบยอดเงินให้จังหวัดพิจารณาอนุมัติโครงการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งวิธีการนี้สามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายแต่อย่างใด แต่ไม่มีใครคิดจะทำทั้งที่มีรูปแบบที่ทำได้ผลตามโครงสร้างงานในชนบทมาแล้ว หากทำตามนี้ได้จะค้ำยความซ้ำซ้อนและการรอกอยการอนุมัติจากส่วนกลาง ชาวบ้านก็จะได้รับการบ้ำยค้ำยความทุกข์ได้ทันการณ์

โครงสร้างการบริหารในระดับจังหวัด ต้องขยายขีดความสามารถของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท เช่น เกษตร สาธารณสุข การศึกษา การพาณิชย์ การอุตสาหกรรมและงานด้านช่าง ให้ยกขึ้นเป็นสำนักงานที่มีผู้อำนวยการ ระดับ 10 รับผิดชอบบริหาร โดยยกเลิกศูนย์เขตต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ ให้นำกำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณมาตั้งในระดับจังหวัด เพราะงานอยู่ที่จังหวัด ศูนย์และเขตควรทำหน้าที่ด้านวิจัย ฝึกรวมและติดตามผลเท่านั้น การปรับโครงสร้างทางปฏิบัติในระดับจังหวัดจะเป็นการเสริมกำลังความสามารถให้จังหวัด เพื่อลงไปช่วยประชาชนในชนบทได้ทั่วถึงและช่วยได้จับปล้น การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำได้ยากเพราะถ้าไม่ยอมสูญเสียอำนาจจะทำได้ก็ค้ำยค้ำยพลังทางเมืองเท่านั้น

(ข) **ระบบภาษี** การจัดเก็บภาษีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่เคยปรับปรุงด้านการจ่ายเงินให้กับท้องถิ่นโดยตรง ระบบภาษีควรจะถึงเวลาทบทวนร่างกายกันจริงๆ การระเบิดหิน การตัดไม้ การชุกหาพลอย การชุกทราย การทำเหมืองแร่ แม้กระทั่งการท่องเที่ยว ควรให้มีการจัดเก็บภาษีโดยตรงและให้เป็นงบที่ใช้ในระดับหมู่บ้าน จึงจะช่วยคนจนและความล้มเหลวของชนบทได้เร็วขึ้นและมากขึ้น งบประมาณส่วนนี้ควรมุ่งจัดสวัสดิการและการสังคมสงเคราะห์กับกลุ่มผู้ยากจน ไม่ใช่ทำโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่ได้รับงบประมาณอยู่แล้ว งานสังคมสงเคราะห์ งานทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม งานอนุรักษ์โบราณสถานของท้องถิ่น ควรจะได้จากการจัดเก็บภาษีของท้องถิ่นมาใช้ได้ ประชาชนจะได้สำนึกและรู้หน้าที่ว่าตนจะต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วย การจัดกรรงขอให้อำนาจ ให้อำนาจ กุศลเพื่อจัดหาทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ จะได้ล้นเหลือ

5.2.4 การปกครองท้องถิ่นและหน่วยการบริหารงานพัฒนาระดับชาวบ้าน

(ก) **องค์การบริหารส่วนจังหวัด** การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดช่วง 30 ปี ได้ขาดการเอาใจจริงเอาใจกับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างแท้จริงขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงทำให้องค์กรนี้ยังมีประสิทธิภาพไม่ดีขึ้นกว่าสมัยก่อนมากนัก การให้ความสำคัญกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีการเร่งฝึกให้ประชาชนรู้จักใช้อำนาจของตน ในการควบคุมดูแลการทำงานของคณะบริหารและสมาชิกสภาจังหวัดที่ได้รับเลือกตั้งมา ประชาชนส่วนใหญ่เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วไม่ค่อยจะได้ใช้สิทธิไปควบคุมติดตามผลการบริหารงานของสภาจังหวัด เพราะฉะนั้น องค์การบริหารในระดับท้องถิ่นจึงไม่ได้รับการดูแลจากประชาชน การดูแลการใช้ภาษีในรูปแบบโครงการต่างๆ ก็ยังเป็นเรื่องของทางราชการเป็นผู้ควบคุมตามตัวบทกฎหมาย ท้ายหรือไม้ค้ำประชาชนก็ได้แต่รับไปอย่างภาวะจำยอม การร้องเรียนก็มีบ้างแต่กลับร้องมาทางระบบราชการให้ไปตรวจสอบ จุดเน้นจึงต้องเร่งให้ความรู้กับประชาชนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

(จ) หน่วยการบริหารงานพัฒนาระดับชาวบ้าน องค์การระดับตำบลหมู่บ้าน จะมีกฎหมายรองรับและทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เช่น สภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การเหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิขาดในการบริหารกิจการพัฒนาของหมู่บ้าน นอกจากเสนอความต้องการหรือโครงการ ซึ่งมักจะไม่ได้รับการตอบสนองมากนัก การทำงานก็มักไม่ได้ทำในรูปองค์กร ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่แล้วมาได้มีการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ มาก แต่งบประมาณให้จัดทำโครงการโดยตรงแทบจะไม่มี นอกจากงบภาษีบำรุงท้องที่เล็กน้อย และงบประมาณโครงการสร้างงานในชนบทที่รัฐบาลมอบให้ในระดับตำบลเป็นผู้จัดการ

ทางการเมืองได้พยายามเสนอออกกฎหมายให้เป็นนิติบุคคล โดยมีพรรคการเมืองหลายพรรคเสนอรูปแบบต่างกัน และมีฉบับร่างของรัฐบาลอีก ได้ยึดเยื้อมานานแล้ว จนองค์การนี้ได้หยุดการพัฒนาในช่วงที่แล้มา เพราะต่างไม่มีความมั่นใจว่าจะออกมาในรูปแบบใด ซึ่งความเป็นจริงแล้ว จะเป็นนิติบุคคลหรือรูปแบบใดไม่ใช่สาระสำคัญ ประเด็นอยู่ที่ว่ารัฐบาลไม่ได้มอบอำนาจหน้าที่ให้ครบกระบวนการที่จะดูแลทุกข์สุขของประชาชน ส่วนใหญ่จะใช้เป็นตรายางให้ความเห็นชอบโครงการของหน่วยงาน หรือเป็นองค์กรสะท้อนความต้องการของประชาชน แล้วเสนอให้ระบบราชการพิจารณาขั้นสุดท้าย การแก้ไขขีดความสามารถขององค์กรในระดับตำบลและหมู่บ้านทำได้ง่ายโดยไม่ต้องแก้กฎหมาย ถ้าเพื่อให้้องค์กรเหล่านี้มี (1) งบประมาณของตนเองที่ได้จากการจัดสรรมากพอสมควร (2) อำนาจการอนุมัติดำเนินการแก้ไขปัญหาประชาชน (3) มีอำนาจตัดสินใจกิจการของหมู่บ้านหรือตำบล เช่น งานหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว ความปลอดภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การอาชีพ ฯลฯ ควรจะมอบให้สภาตำบลจ้างชาวบ้านรับผิดชอบดำเนินการได้ และ (4) เป็นองค์กรอิสระที่จะทำงานภายในขอบเขตของงานเฉพาะกิจที่สามารถทำได้ในหมู่บ้าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหมดทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ

ในหลักทฤษฎีการปกครอง หากประเทศใดมีหน่วยการบริหารโดยประชาชนในระดับใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และเป็นหน่วยที่มีอิสระการใช้เงินภาษีของท้องถิ่นเพื่อ

ทำนุบำรุงสาธารณสมบัติท้องถิ่นและคุณลักษณะดีของประชาชนมากที่สุด จะแสดงถึงการ พัฒนาที่สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้สมบูรณ์ และหน่วยการบริหารท้องถิ่นนี้จะเป็นราก- ฐานแห่งประชาธิปไตยได้สมบูรณ์ที่สุด ประชาชนจะเรียนรู้การใช้ชีวิตตามหลักประชา- ธิปไตยทางปฏิบัติได้มากที่สุด ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยควรปูพื้นฐานด้านนี้อย่างจริงจัง เพื่อการอยู่ดีกินดีของชนบท ควรเปลี่ยนแนวการบริหารชนบทโดยส่วนราชการจากส่วน กลางมาสู่การบริหารโดยประชาชน ปรากฏจากการครอบงำของระบบข้าราชการและนักการ เมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ ซึ่งควรมอบหน้าที่นี้ให้ประชาชนทำกันเองโดยเฉพาะ พิจารณาจากขีดความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบ และการสั่งการเหมือนกันทั้งประเทศเหมือนอย่างที่เราบริหารราชการทำกัน และไม่จำเป็นต้อง รอคอยการพิจารณาแก้กฎหมาย นักการเมืองและพรรคการเมืองที่บริหารประเทศสามารถ ปรับเปลี่ยนได้หากได้ใช้ข้าราชการประจำที่มีประสบการณ์มีความรู้เรื่องการพัฒนาชนบทมา ร่วมกันวางแนวทางใหม่ แทนที่จะเริ่มต้นด้วยคนที่ไม่ประสบการณ์ ขาดความรู้ความ เข้าใจเรื่องการพัฒนาชนบทแล้วใช้วิธีการทดสอบ ทดลองกันใหม่หัด ๆ ที่บางเรื่องได้ทำกัน มานานและผิดพลาดมานานแล้ว เสร็จแล้วเข้าใจว่าเป็นเรื่องใหม่ ถูกต้อง นำมาทดลอง อีก สั่งการให้ประชาชนเป็นผู้รับเคราะห์ ทำให้สูญเสียงบประมาณซึ่งเป็นภาษีของประชาชน มากมาย แล้วประชาชนในชนบทก็ยากจนเหมือนเดิม คนจนก็จนต่อไป คนรวยก็ยิ่งรวย ขึ้น หากสภาพการณ์ยังเป็นเช่นนี้จะก่อให้เกิดกับสังคมชนบทไทย และนั่นหมายถึงความ มั่นคงของชาติที่จะได้รับการกระทบกระเทือนอย่างแน่นอน